

"לְדוֹרוֹת" סיפוריהם של ניצולי השואה החיים בישראל שאלון לרישום קורות ניצולת השואה

אוסף סיפוריהם של ניצולי השואה הוא אחד המרכיבים החשובים ביותר בשימור הזיכרון ובהנחלתו לדורות הבאים. לכן, המידע על קורותיהם של הניצולים חיוני מאוד לחוקרים ולבני הדורות הבאים. בעזרת מידע זה אפשר יהיה להכיר את הסיפורים הפרטיים המרכיבים את התמונה הרחבה של תקופת השואה. לסיפור האישי שלכם יש חשיבות לאומית, מחקרית וחינוכית. אוסף הסיפורים יעלה לאתר אינטרנט מיוחד שכתובתו www.ledorot.gov.il

שם משפחה ושם פרטי כיום

שם משפחה: ארנסט	שם פרטי: צבי
-----------------	--------------

פרטים אישיים לפני השואה ובתקופתה
במידה והשאלה אינה נוגעת אלייך, אין צורך לענות עליה

שם משפחה איתו נולדתי: ארנסט		בלועזית ERNST	
שם פרטי איתו נולדתי: ג'ורג'		בלועזית Georg	
עיר לידה: בודפשט		בלועזית Budapest	
שם פרטי ושם משפחה של האב: ארנסט לאסלו		שם פרטי ושם נעורים של האם: פישר ארנקה	
מקום מגורים קבוע לפני המלחמה: בודפשט		בלועזית Budapest	
השכלה/תואר אקדמי לפני המלחמה: (יסודי, תיכון, אוניברסיטה, ישיבה) גן – למד ב-"חדר"		מקצוע לפני המלחמה: (תלמיד, סנדלר, מורה) תלמיד	
מקומות מגורים בתקופת המלחמה: יוקאי, שבבודפשט. (שם העיר או האזור ושם הארץ)			
במידה והיית בגטו, ציין את שמו גטו בודפשט		בלועזית	
במידה והיית במחנה עבודה או מחנה ריכוז, ציין את שמו		בלועזית	
המקום בו נודע לך כי הנך אדם חופשי: בגטו של בודפשט		תאריך השחרור: 18/01/45	
במידה והיית במחנה עקורים ציין את שמו (מחנות פליטים שהוקמו לאחר המלחמה בעיקר באוסטריה, גרמניה ואיטליה)		ציין מקום אליו חזרת לאחר השחרור חזרתי לבודפשט, לביתנו שברחוב יוקאי	
במידה והיית במחנות מעצר בקפריסין, ציין ממתי עד מתי		שנת עליה: 1956	

אנא ספרי/ על קורותיך לפני המלחמה

(ציוני דרך: הבית בו גדלת, בית הספר, חברי ילדותך; במה עסקו הוריך, המשפחה המורחבת, חגים ומאכלים):

אתחיל לספר את הסיפור בכך שאדבר על שני הסבים שלי: סביי היו סוחרים מאוד גדולים ומוכרים בבודפשט, כולם קנו מהם את הסחורות. פישר חיים, סבי מצד אימי, היה קונה חיטה, טוחן אותה בתחנות קמח ומוכר את הקמח לכל אנשי בודפשט. המכירה לא הייתה מבוצעת באופן אישי אלא לסבי היה משרד, אשר אימי הייתה מנהלת אותו, וממנו כל הסחורה הייתה נשלחת למאפיות. ארנסט ליוש-אליקים, סבי מצד אבי, היה מייבא תבלינים ומוכר אותם לכולם. אבי עסק בכימיה, ובשל העובדה שנכח מרבית הזמן במחנות עבודה, כמעט ולא ראיתיו. בפעמים בהם אבי לא היה חוזר הביתה, היינו הולכים לבקר אותו – זו הייתה תקופה לא קלה עבורנו. אף על פי שאבא שלי עבד במחנות עבודה, הרגשתו הייתה טובה והייתה לו תחושת ביטחון, הוא לא חשב לרגע שיקרה לו משהו.

משפחתנו קטנה מאוד – הוריי, אנוכי ואחי אשר קטן ממני בשנה וחצי, דוד. הסיבה העיקרית למבנה המשפחתי המצומצם עם שני ילדים בלבד הינה העובדה כי אבי, מרבית הזמן לא שהה בבית, עיקר חייו הבוגרים היו במחנות העבודה, דבר אשר מנע ממנו לעסוק בחיק המשפחה.

משפחתי הייתה דתית, הדבר ניכר במנהגי היומיום ואף בחינוך אותו קיבלנו – למדתי ב"חיידר" שנקרא "ביקור חולים". מקור השם נבע מכך שבמקום זה הכינו אוכל לחולים, אשר אכלו כשר. החיידר ממוקם ליד בית הכנסת וקרוב לבית. בשל העובדה שהיה קיים סיכון רב לצאת לרחובות, לא הרביתי בהליכה לחיידר באופן קבוע, כך שלא זכורים לי פרטים רבים משם. אולם, הזיכרון העיקרי מה"חיידר" הוא לימוד תורה ע"י הרב פישר.

החיים בבודפשט היו טובים: היינו משפחה עשירה וחיינו בבית גדול. כמו כן, סבא וסבתא מצד האמא יצאו באופן תדיר לנופשים בהרים ולקחו אותנו (הנכדים) איתם.

באופן כללי, המלחמה החלה בהונגריה כשהייתי בן 7, לכן אינני זוכר הרבה פרטים מהימים שלפני המלחמה.

נא ספרי/ על קורותיך בזמן המלחמה

(גירוש, גטאות, מחנות וצעדות מוות, במסתור או בזהות בדויה ושם בדוי, פעילות ותפקידים במחתרת, השתתפות בבריחה או בהתנגדות, האנשים שהיו בסביבתך בגטו או במסתור, במי נעזרת או אולי למי עזרת):

המלחמה בהונגריה, החלה בשנת 1944, מאוחר מאשר יתר המקומות. כמו כן, המלחמה אף נמשכה זמן קצר יחסית, כארבעה חודשים. אנו, כאזרחים בהונגריה, לא סברנו כי הגרמנים הנאצים יעלו בדעתם לעשות לנו דבר מה, שכן היהודים נחשבו אזרחים "שווים". היהודים הם אלה שהקימו את כל התעשייה ההונגרית, כדלקמן: מפעל הענק של "וייסמן" בהונגריה, מפעל שמייצר הכל, מאופנוע עד למטוס; אברהם גנס, מי שייסד את כל הרכבות באירופה; גולדברג, אשר הקים את מפעל הטקסטיל הגדול באירופה. מכאן, עולה כי התרומה של היהודים באירופה הייתה חשובה ומשמעותית, ולכן הייתה התפעלות רבה כאשר הגרמנים הגיעו אלינו.

השגריר השוודי היה מחלק לאנשים כתב הגנה בחינם. אנשים סברו כי כתב זה יוביל לכך שיוכלו להינצל מהשואה, על כן רבים קנו כתב זה, וגם אנחנו, אך כמובן שזה עלה בתוהו.

נקודה חשובה שברצוני לספר היא כאשר הורטי, ממלא מקום של המלך בהונגריה, טען ב-16/10/44 שהמלחמה נגמרה, סבי חיים הוריד את המגן הצהוב מהדלת. בשלב זה, צלב הקרס עלו לשלטון ולקחו את סבי למשטרה. שם הרביצו לו רק בשל העובדה שהוריד מדלת הכניסה את הצלב הצהוב, אך מעשיו אלו נבעו בשל העובדה שאכן סבר כי המלחמה נגמרה.

זיכרונותיי המוקדמים, בטרם הגעתנו לגטו, היו שתחושת פחד סבב אותנו באופן תמידי. הדבר בא לידי ביטוי בשעה שאחי הקטן היה יוצא לקנות לחם, ובכדי שלא יזהו שהוא יהודי וכדי למנוע פגיעה בו, הוא היה מכסה את הטלאי על דש הבגד. אנו, היינו מסתכלים על אחי מהחלון כדי לבדוק אם הוא יחזור.

חשוב לציין כי הייתה לנו אופציה לצאת עם רכבת קסטנר, אך מכיוון שהרכבת עוברת דרך גרמניה, אך היה לנו קושי להאמין שלא נמות בדרך. בשל כך, סירבנו לצאת עם הרכבת של קסטנר. באחד הימים, לקחו אותנו לבית שמוגן על ידי האפיפיור. אנחנו היינו ביציע, ואבי וכן כל מי שעבד במחנה עבודה גם היה שם, זו הייתה הפעם האחרונה שראיתי את אבא שלי, בערך בסוף אוקטובר של שנת 1944. אחרי שהייה קצרה שם, החליטו שגם משם מפנים את היהודים, הכתב הגנה כבר לא היה תקף והנאצים ההונגרים הוציאו את כולנו לרחוב.

בביתנו שהו אנשים שונים, אשר אינם יהודים, שברחו מהכפרים. יצאנו מהרחוב עם שני בקבוקים של תרופות ושק של דובשניות (אני מציין זאת כי כעת אני קונה דובשניות, הדובשניות מזכירות לי את סבתא שנטלה אותם ברגע שהורו לנו לצאת מהבית לכיוון הגטו). אבא, שהיה במחנה העבודה וחבריו למחנה, יצאו לגבול. סבא וסבתא מצד אימי נשארו בבית של האפיפיור, זמן קצר, שכן היה להם קושי רב להתפנות משם ברגל. הפינוי נעשה בסופו של יום כאשר ההונגרים הביאו לסבי וסבתי עגלה עם סוס, אשר הם נאלצו לשם על כך.

לקחו אותנו לגטו. המחזות אשר זכורים לי מימים אלו, לא נעימים כלל – בזמן הליכה לגטו היינו הולכים בטור, ובדרך מישהו סטה מהטור והחל לבחור, בו בזמן נאצי ירה בו.

הגענו לבית בו היו גרים שני דודים-אח ואחות של הסבתא-שתי דורות. ברגע שהשכנים ראו שאנו מקבלים את המזוודה הלשינו עלינו ולקחו אותה למחנה ואותנו לקחו לצלב האדום. אימי ברחה מהטרנספורט וחזרה לגטו. בינתיים הסבא והסבתא הגיעו עם הסוס והעגלה. באופן רשמי הבית של הגטו היה שייך לסבא פישר.

סבא ליוש היה בבית אחר בגטו. זכור לי, כי יום אחד באה הבת שלו והודיעה כי סבא נפטר, איננו יודעים מהי הסיבה לפטירתו, ייתכן כי הדבר נגרם כתוצאה מרעב בגטו. קברו של סבי מצוי בחצר בית הכנסת. בחודשיים האחרונים לא היה אפשר לחיות בגטו, שכנו במעין מרתף מתחת לאדמה, ששימש בתחילה לפחם ועצים להסקה. אנו רוקנו את המרתף כולו ושהיינו בו. בשל החשש שמא יפגעו בבית כזה או אחר, הייתה הוראה לחבר את הבתים בבודפשט, כך שפתחו את הקירות בין כל בית לבית ואפשר היה לעבור מבית לבית בחופשיות. זכור לי שמול המקלט, היה רופא ואחות שהיו יהודים מלומדים, שטיפלו בחולה בלי רגליים. כתוצאה מנפילת פצצה לתוך החדר, האחות והרופא מתו והחולה נשאר חי. כמה אירוני.

עוד, זכור לי כי היו חיות מתות ברחוב. היה מקרה בו היה סוס מת ברחוב, אך תוך חצי שעה אכלנו ממנו, בשל הרעב הרב ששרר. הכל היה נורא אינטנסיבי וחסר רגש כך שלנו בעצמנו לא היה זמן להרגיש, לחוות, לחשוב, לנגד עינינו עמד דבר אחד – כיצד עלינו לשרוד. כמו כן, הניקיון של הפרקט בגטו, בו שכנו, היה באמצעות שעווה, זכור לי כי האנשים שם מצאו שעווה ועשו ממנה נר לכבוד שבת קודש.

לאחר זמן מה, הגיע אלינו מכתב שאבי כתב לנו ב-2/12, המכתב הגיע מאוחר, במכתב הוא הביע את אהבתו אלינו ועוד דברים אישיים. אבי נפטר כאשר הוא קפא בתעלה בגבול אוסטריה. כל אדם שראה בעל מת, העיד ברבנות כדי שהאישה לא תהיה עגונה, וכך נודע לנו כי אבי מת. נודע לנו על מותו שנה בערך לאחר המלחמה. כל הזמן מרגע סיום המלחמה חיכנו שהוא הייתה לנו תקווה שהוא יגיע, בדומה לדוד שלי, אשר הגיע לאחר זמן בהיותו פצוע. הקהילה היהודית התארגנה להביא מגבול אוסטריה את כל ה-2500 איש שנפטרו, ואז קברו אותם ביחד, בקבר אחים.

היום בו הרגשתי משוחרר היה ב-18/01/45, או אפילו ערב לפני כן שאז לא היו הפצצות. דבר זה היה שונה ומוזר לנו, שכן ההפצצות היו בשגרת היום. כאשר יצאתי החוצה, הבחנתי בטנק רוסי פורץ חומה מעץ בגטו, הטנק עצר בסמוך אליי, יצא ממנו איש רוסי, הכניס את ידו לכיס והוציא מספר ביסקוויטים, נטלתי ממנו את הביסקוויטים ולקחתי לאחי. ב-17/1 כבר הרגשנו שקורה דבר מה, שכן הגרמנים היו עוברים בבתי התת-קרקעיים ומחפשים בגדים אזרחיים ובורחים. הגרמנים עברו את ה"אדנובה" ופוצצו את שבעת הגשרים שמחברים בין "בודה" ל-"פשט". פיצוץ הגשרים נעשה על מנת שהטנקים הרוסים לא יוכלו לרדוף אחריהם. אולם, הרוסים באמצעות סירות בנו גשר זמני מגרוטאות ברזל, כדי שיהיה אפשר לעבור בין שני חלקי העיר.

אנא ספרי/ על קורותיך מתום המלחמה ועד עלייתך לארץ (השחרור וחזרתך הביתה, חייך אחרי המלחמה, העפלה/ עליה):

הרגשנו חופשיים, אך עדיין לא הבנו את הלך רוח הדברים. חזרנו לבית המקורי ב-יוקאי, אשר היה ריק לחלוטין ושבור. תחבורה עירונית לא הייתה, אך רכבות היו. לכל יהודי היה תפור בצווארון מטבע זהב צרפתי, נפוליאון, אנשים היו מוכרים אותו על מנת לקנות אוכל, המצב הכלכלי לאחר המלחמה היה נוראי. בשלב מסוים, הקומוניסטים החליטו שאסור שיהיה לאדם בית, לכן החרומו את הבתים, וגם את ביתנו. כדי שנוכל לחיות יותר בקלות מבחינה כספית, מישהו קנה ממנו את הבית ונתן לנו את הבית שלו בתמורה, בית של חדר וחצי. זה היה ברובע היהודי, רחוב דוב. דודים שלנו שלחו לנו משכורת בזמן זה וכך הצלחנו להתקיים. בתמורה, כשכבר התבססנו, אנו שלחנו להם גם משכורת, כשאצלם היה את משבר הבנקים.

תקופת בית הספר אחרי המלחמה – שנה ראשונה למדתי בבית ספר מעורב של גויים. שלוש שנים למדתי בבית ספר ציוני שם למדתי עברית ברחוב אדוושט, לאחר 3 שנים סגרו את הבית ספר כי אסרו את הציונים. בשל כך, עברתי לבית ספר אחר, בית ספר חרדי, ברחוב דוב, שם למדנו תלמוד תורה, ואז התחלתי להיות מעורב בתנועת נוער "בני עקיבא".

בשנת 1956, היה מרד בבודפשט. הנבחרת ההונגרית לא זכתה באליפות העולם ואז אנשים יצאו לרחובות להפגין ובסופו של דבר הפגנה זו הפכה למרד. באותו זמן, רציתי לברוח לבד, עברתי דרך מעבר הגבול של הונגריה, כשהגעתי המעבר נסגר. במקביל, ראיתי שני עיתונאים שבאים מהונגריה לאוסטריה, חכיית שיעשו להם בדיקה, ולאחר מכן אמרתי להם: "קדימה אני איתכם". נכנסתי למכולת ואחד הסוחרים של המכולת הסיע אותי לווינה.

שהייתי שבוע בווינה, על חשבון הסוכנות היהודית ו"בני עקיבא". הייתה לי ויזה ישראלית, אפשר היה להיכנס לשגרירות ישראל ולבקש ויזה בלי פספורט, על מנת להוכיח שאני יהודי ורשאי להיכנס לארץ. צילמתי את הוויזה, את ההעתק נטלתי עימי ואת המקור הותרתי בבית, חששתי לעבור עם זה את הגבול. ברגע שהגעתי לווינה, התקבלתי בברכות ובצורה יפה. בגלל הקשרים "בבני עקיבא" הלכנו לבית מלון, ואז לקחו אותי הסוכנות היהודית ל"שטפה"- קניון גדול, ושם קנו לי בגדים, נעליים. באותה תקופה, היה בלתי אפשרי לעלות לארץ כי היה מבצע סיני – 1956.

נא ספרי/י על חייר בארץ

(תחושותיך בעת עלייתך ארצה, פעילותך הציבורית או התרבותית, המשפחה שהקמת, המסר שברצונך להעביר לדורות הבאים):

יום אחד לקחו אותי במטוס – "סופר קונטליינין" – זה היה מטוס יוקרתי וחדיש. ב-7/11/56 הגענו ללוד, שם גם ראיתי את המטוסים הצרפתיים שהשתתפו בסיני. בלוד, חיכה לי מכתב מהמדריך ב"בני עקיבא", יוסקה שפירא, שר התיירות. סידרו לי לישון מספר ימים במכון בירושלים, ברחוב הטורים. לאחר מכן, דודי אשר גר בגליל, לקח אותי אליו הביתה למשך כשבועיים ולאחר מכן חזרתי לסוכנות.

כאשר שבתי לסוכנות, סידרו לי בבית חלוצים בירושלים, מיטה וחדר וגרתי שם כשנה. באותם זמנים, אף סידרו לי לגשת למבחנים ב"קול ישראל". אחי החליט שהוא גם מגיע מהונגריה, אך נאלץ לשלם לבן אדם שיעביר אותו לגבול. אחי הגיע לקיבוץ יבנה, ומשם הבאתי אותו לירושלים. אז, גם אימי הגיעה, ויתרה על הדירה והוציאה פספורט. אימי, בשונה מאחי, יכלה לעבור את הגבול ולצאת את הונגריה ללא בעיה, בשל העובדה שהיא הייתה מבוגרת. סבי וסבתי נפטרו בהונגריה, בזמן שאני שהיתי בארץ.

בהונגריה למדתי מסגרות וריתוך. בשל בקיאותי בתחום, הצלחתי למצוא עבודה במפעל בירושלים. עבדתי אצל פרידמן במחרטה, חרטתי את הצירים של הפתילות חודש. לאחר מכן עבדתי ב-"עפרונות ירושלים", מפעל פלסטיק גדול בירושלים – דובינר – שהמציא את היויו, פתח מפעל גדול ואני הייתי מייצר תבניות ליצירת פלסטיק, שם עבדתי חצי שנה, הייתי מקבל משכורת טובה היות וזה היה מפעל אמריקאי. כיבדו אותי כיוון שהייתי בעל מקצוע. לאחר מכן, עבדתי במפעל "פופר" – מכונות תפירה לנעליים.

כל תקופת העבודות הייתה בערך שנה עד שהתגייסתי בגיל 20, שם הייתי בחיל קשר, נחשבתי לבעל מקצוע רציני. כשהשתחררתי, עבדתי בירושלים במפעל המייצר עגלות לילדים למשך תקופה קצרה. לאחר מכן, הלכתי לעבוד ב"אמקור", שם הייתי אינספקטור – מבקר טיב. בהמשך, עבדתי במפעל לאופניים בבית שמש. ואז הגיעה מודעה ב"ימין אורד", שם חיפשו מורה למסגרות, התקבלתי לשם ועבדתי שם במשך 50 שנה. בתחילה הייתי מורה למסגרות ובהמשך, הפכתי להיות מורה למחשבים, זה היה עיסוקי העיקרי.

חמתי, אמה של אשתי, עבדה גם היא ב"ימין אורד". לאחר זמן מה, התחתנתי עם אשתי, אביבה וגרנו ב"ימין אורד". אימי גרה איתנו, אך נפטרה מסרטן, היא קבורה בירושלים. אחרי כמה זמן בנו לי וילה בימין אורד, שם גרתי במשך 50 שנה. המשפחה שלי נולדה וצמחה שם וכך נולדו לנו ארבעה ילדים, שני בנים ושתי בנות, לפני 4 שנים עברנו לגור בעיר "טירת כרמל". הסיבה למעבר הייתה בגלל שכל הילדים שלי גרים פה. אני גר במעלה ההר, בטירת כרמל, כך מהחלון שלי אני רואה את הבתים של הילדים שלי. בנוסף, אשתי ואני עוזרים לילדים שלי בגידול הנכדים וכך אני מביא אותם מבית הספר כל יום. חשוב לציין שיש לי עשרה נכדים והזרוע עוד נטויה.

המסר שלי לדורות הבאים:

"תמיד הייתה אנטישמיות ותמיד תהיה, עלינו להיזהר".

ראיון: לינוי סעדון

טירת הכרמל, דצמבר 2013

הבית שבו גרנו לפני מלחמת העולם השנייה ולאחריה:

יד ושם

המשרד לאזרחים ותיקים

קבר אחים, שבתוכו קבור סבא ארנסט ליוש:

גטו בודפשט:

הערבה הבוכייה (אנדרטת בודפשט עם שמות הנספים בשואה):

